

ZVEZA ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE

1. TEKMOVANJE IZ ZNANJA SOCIOLOGIJE ZA SREDNJE ŠOLE

ŠOLSKO TEKMOVANJE

21. november 2023

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec,

Na list za odgovor najprej napiši svoje podatke.

Po poli z vprašanji lahko poljubno pišeš, odgovori na njej se ne bodo upoštevali. Po končanem tekmovanju jo lahko odneseš s seboj. Vse svoje odgovore vpisuj na list za odgovore.

Preden odgovoriš na vprašanja, jih pozorno preberi. Če se zmotiš, prečrtaj napačni odgovor in označi, kateri odgovor naj upošteva ocenjevalec oziroma ocenjevalka. Če odgovora ne bo mogoče razbrati, zanj ne boš dobil/-a točke.

Pola vsebuje 45 vprašanj, za pravilne odgovore pa skupaj lahko dobiš 30 točk.

Prosimo, piši čitljivo. Za pisalo lahko uporabljaš kemični svinčnik ali nalivno pero, drugih pisal ali korekturnih sredstev ni dovoljeno uporabljati.

Za reševanje imaš na voljo 60 minut.

Veliko uspeha na tekmovanju!

I. SKLOP

Pri nalogah od 1 do 20 na listu za odgovore označi odgovor P, če je trditev pravilna, oziroma odgovor N, če je trditev napačna. Vsak pravilni odgovor je vreden 0,5 točke.

1.	Matriarhat in matrifokalnost sta sinonima.
2.	Družinski zakonik, ki je bil prenovljen leta 2023, je pri definiciji družine bolj inkluziven, kot je bil prejšnji Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.
3.	V Sloveniji je največji delež enodružinskih gospodinjstev.
4.	Povprečna starost matere v Sloveniji ob rojstvu prvega otroka se je v zadnjih tridesetih letih dvignila za več kot sedem let.
5.	Za oblikovanje t. i. praznega gnezda je nujen odhod otrok iz družine orientacije.
6.	Danes se v Sloveniji okoli 70 % otrok rodi v izvenzakonski skupnosti.
7.	Vsak tretji par, ki se poroči v Sloveniji, se kasneje tudi loči.
8.	Tako v matrilinearnih kot patriarhalnih družinah imajo najpomembnejšo vlogo moški.
9.	»Birth Strikers« označuje skupine ljudi, ki se zavzemajo za nerojevanje otrok zaradi podnebnih sprememb.
10.	Pravilo endogamije je bilo pravno formalno izkoreninjeno leta 1967, ko so bile v ZDA dovoljene medrasne poroke.
11.	Uvedba ženitnega dovoljenja ponekod ni dosegla želenega rezultata, saj se je na nekaterih revnejših predelih povečalo število nezakonskih otrok.
12.	Poliandrija je v družbi redkejša kot poliginija.
13.	Kognatsko pravilo dedovanja določa, da se mora lastništvo dodeliti najstarejšemu potomcu oziroma najstarejši potomki.
14.	V raziskovanju javnega mnenja v ZDA so leta 1958 ugotovili, da je več kot 95 % belih Američanov nasprotovalo medrasnim porokam.
15.	V Sloveniji se je delež samskih gospodinjstev v primerjavi z letom 2002 povečal.
16.	LAT faza pomeni fazo, v kateri moški in ženska živita v latentnem razmerju v hiši staršev.
17.	V Evropi se vsaka četrta zakonska zveza prekine z razvezo, vendar se ljudje potem ponovno poročijo.
18.	Nuklearno oziroma jedrno družino lahko imenujemo tudi konjugalna družina.
19.	Reguliranje družin s »politiko enega otroka« je uvedla Indija leta 1979.
20.	Poleg krvnega in socialnega sorodstva poznamo tudi simbolno/obredno sorodstvo.

II. SKLOP

Presodi, ali so spodnje trditve pravilne (obkroži DA) ali nepravilne (obkroži NE). Ustrezno označi na listu za odgovore. Če je trditev nepravilna, jo smiselno popravi tako, da bo pravilna. Popravljen del zapiši v prazen prostor na listu za odgovore. (V celoti pravilna rešitev je ovrednotena z 1 točko).

1.	Ker je Murdock po preučitvi 250 družb ugotovil, da v vsaki obstaja neka oblika družine, je tako zaključil, da je družina univerzalni pojav.
2.	Univerzalnost družine pomeni, da so struktura družine in družinske vloge v vseh kulturah enake.
3.	Statistična definicija družine je ožja od sociološke, saj ne vključuje partnerske zveze brez otrok.
4.	Pravice istospolnih partnerjev so se s spremembo družinskega zakonika izenačile s pravicami raznospolnih parov, saj sedaj oboji lahko sklenejo zakonsko zvezo.
5.	Nepotizem pomeni prinašanje materialnih koristi, služb ali »družbenih priboljškov« svojim sorodnikom.
6.	Ko družina ne opravlja več svojih temeljnih funkcij, govorimo o strukturalni dezorganizaciji družine.
7.	Zaradi vse večje družbene sprejemljivosti razvez se v Sloveniji število razvez zmanjšuje.
8.	Tveganost za revščino je v enostarševskih družinah manjša kot v dvostarševskih.
9.	V Sloveniji se čas, ko posameznik preide iz družine staršev v lastno družino, skrajšuje.
10.	Sodobni marksistični pogledi poudarjajo, da družina preko potrošništva obnavlja kapitalistični sistem.

III. SKLOP

Pri nalogah od 1 do 10 na listu za odgovore obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor. (Vsak pravilni odgovor je vreden 0,5 točke.)

- 1. Simbolno sorodstvo, povezano z obredom delitve hrane, je značilno za:**
 - a) Severno Afriko
 - b) Novo Gvinejo
 - c) Tibet
 - d) Indijo

- 2. S katerim področjem se ukvarja večina družinskih politik v Evropi?**
 - a) Z izobrazbo (usklajevanje družinskega življenja in izobraževanja)
 - b) S patrilokalno obliko bivanja
 - c) Z življenjem v mestih
 - d) Z zaposlenostjo (usklajevanje dela in družinskega življenja)

- 3. Kaj je levirat?**
 - a) Poroka ženske z bratom umrlega moža
 - b) Poroka moškega s sestro umrle žene
 - c) Poroka moškega z več ženskami
 - d) Poroka ženske z več moškimi

- 4. Katera lastnost NI značilnost integrirane delitve vlog v partnerski/zakonski zvezi ali družini?**
 - a) Izmenjava vlog med partnerjema na vseh področjih
 - b) Soodgovornost za nego in vzgojo otrok
 - c) Pomembne družinske odločitve sprejema moški
 - d) Oba partnerja sta zaposlena

- 5. Katera od naštetih funkcij družine je po Parsonsovem mnenju temeljna in nezamenljiva?**
 - a) Primarna socializacija otrok
 - b) Sekundarna socializacija otrok
 - c) Ekonomska funkcija
 - d) Reprodukтивna funkcija

- 6. Kateri tip družine je po Parsonsu idealen tip družine v modernih družbah?**
 - a) Jedrna družina
 - b) Enostarševska družina
 - c) Razširjena družina
 - d) Istospolna družina

- 7. Poliandrija označuje**
 - a) Zakonsko zvezo ženske z več moškimi
 - b) Zakonsko zvezo moškega z več ženskami
 - c) Zakonska zveza z več partnerji obeh spolov
 - d) Zakonsko zvezo z dvema partnerjema

- 8. Komunske oblike družinske življenja, kibuci, so značilni za**
 - a) Evropo.
 - b) Balkan.
 - c) Izrael
 - d) Južno Ameriko.

9. Definicija OZN družino opredeljuje kot

- a) Skupnost, ki jo sestavlja vsaj en odrasel človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/e in je kot taka prepoznana v zakonodajah ali v običajih držav članic
- b) Življenjsko skupnost oseb v okviru zasebnega gospodinjstva
- c) Življenjsko skupnost staršev in njihovih neporočenih otrok, ki živijo z njimi
- d) Življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo

10. Eksogamija je:

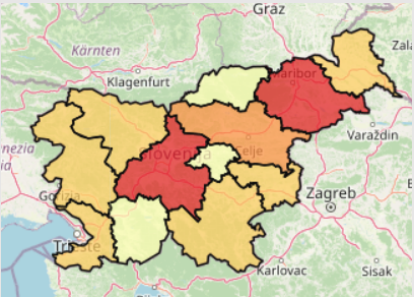
- a) Možnost ponovne sklenitve zakonske zveze po razvezi zakonske zveze
- b) Samostojno življenje zakoncev, ločeno od sorodnikov
- c) Obveznost sklepanja zakonske zveze v okviru nekaterih družbenih skupin
- d) Prepoved sklepanja zakonske zveze med nekaterimi sorodniki

IV. SKLOP

Pri nalogah 1 do 5 preberi/poglej vir in jih reši. Pravilni odgovor zapiši na list za rešitve. (Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.)

VIR 1	Vprašanja
15-letni Matej živi s svojo mamo v večdružinski hiši v mansardnem stanovanju. V prvem nadstropju z njimi živi tudi njegov starejši brat s svojo partnerko, v pritličju pa še njegov dedek in babica. V istem kraju živi tudi mamin starejši brat s svojo ženo in otrokoma.	1. Koliko družin bi Statistični urad RS naštel v Matejevi hiši? a) enob) dvec) trid) štiri 2. Katere oblike družin po kvalifikaciji OZN živijo v Matejevi hiši? a) Jedrna in reorganizirana družina.b) Jedrna in razširjena družina.c) Razširjena in reorganizirana družina.d) Samo jedrna družina.

VIR 2	Vprašanje
(vir: mladina.si)	3. Na kateri pojav opozarja vir 2?

VIR 3 Število gospodinjstev v Sloveniji z enim članom za leto 2021 Vrednost za Slovenijo: 292.301 število <table border="1" data-bbox="400 645 667 862"> <tr> <td style="background-color: yellow;">9.999 ali manj</td> </tr> <tr> <td style="background-color: orange;">10.000 – 24.999</td> </tr> <tr> <td style="background-color: darkorange;">25.000 – 49.999</td> </tr> <tr> <td style="background-color: red;">50.000 ali več</td> </tr> </table> (vir: https://gis.stat.si)	9.999 ali manj	10.000 – 24.999	25.000 – 49.999	50.000 ali več	Vprašanje 4. Kako imenujemo v viru 3 prikazano obliko gospodinjstva?
9.999 ali manj					
10.000 – 24.999					
25.000 – 49.999					
50.000 ali več					

VIR 4 (vir: https://www.arabnews.com/node/2233651/lifestyle)	Vprašanje 5. Na sliki je Christian Ronaldo s svojo družino. Kako imenujemo tako družino, če jo poimenujemo z vidika Christiana Ronalda?